

The Link between Local Literature and Folk Literature in the Novella *The Olive Garden of the Eye* by Hossein Mirkazemi

**Zeinab Khajvand Sarivi^{*1}, Hossein Hasanpour Alashti²,
Gholamreza Pirouz³, Reza Satari⁴**

Received: 20/09/2024

Accepted: 18/01/2025

* Corresponding Author's E-mail:
khajevand101@yahoo.com

Abstract

Fictional literature has various aspects, one of which is its regional character. In such stories, besides language, nature and imagery derived from the author's specific region, local legends, indigenous music and melodies, popular beliefs, proverbs, local customs and rituals, etc., are manifested. Folk culture is closely linked to regional literature. Folk culture contrasts with official and elite culture, which unlike folk culture that is mostly oral, is written and related to the masses. When these elements are employed in literature, they give the works a distinctive regional color, known as regional literature. Understanding and analyzing fictional literature requires

1 PhD Candidate in Persian Language and Literature, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

<http://www.orcid.org/0009-0002-0805-2545>

2 Associate Professor of Persian Language and Literature, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

<http://www.orcid.org/0000-0001-8683-1283>

3 Professor of Persian Language and Literature, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

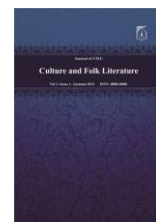
<http://www.orcid.org/0000-0002-7278-2393>

4 Associate Professor of Persian Language and Literature, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

<http://www.orcid.org/0000-0002-5390-2230>

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY- NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

examining the relationship between the author and their environment; the conscious and unconscious influences the author receives from their environment and region, which affect the structure, meaning, and development of the narrative. Seyyed Hossein Mirkazemi is among contemporary writers whose works prominently feature the regional character of northern Iran. This study descriptively-analytically examines the regional character in one of his works, *The Olive Garden of the Eye*, revealing the abundant presence of northern Iranian regional elements, especially from the Gorgan area: natural elements and related imagery, linguistic and lexical features, beliefs and customs, places, occupations, and even specific social and political events-all serving to naturalize the story's setting, events, and the realism of its characters.

Keywords: Seyyed Hossein Mirkazemi; *The Olive Garden of the Eye*; Regional literature; folk literature; contemporary fiction writing.

Research background

No prior research has been conducted on this topic in the works of Seyyed Hossein Mirkazemi, but valuable studies exist in the field of regional literature. Gahraman Shiri has focused on regional literature since 2003 and more comprehensively in his book *Schools of Fiction Writing in Iran* (2008). Jafari (Ghanavati) studied oil and its reflections in Khuzestani fiction writers (2004). Sadeghi Shahpar researched the five regional domains in contemporary Iranian fiction (2012), and Moshtagh Mehr and Sadeghi Shahpar analyzed regional features in northern Iranian fiction (2010). Other studies include manifestations of Turkmen folk culture in the novel *Yurt* (2021) by Dastpisheh, Nabilu, and Tahmasebi, and beliefs and folk literature elements in the novel *Savushun* (2014) by Kafi and Ameri.

Theoretical framework

One aspect of fictional literature is its regional character, which aims to explain the reciprocal relationship between humans and their environment. This helps identify a writer's stylistic identity and discover elements that distinguish one region from others. Understanding fictional literature requires analyzing the bond between the author and their environment. This

study, using a descriptive-analytical method, examines the regional features in *The Olive Garden of the Eye* by Seyyed Hossein Mirkazemi-a contemporary writer with a strong northern regional influence. The findings include:

Regional imagery: Includes tangible-to-tangible similes and three categories of similes, that is, animal, nature, and human-made products.

Local language and dialect: Language is a tool for communication and the first step to understanding a region's culture. In this work, it appears in two forms:

Vocabulary and expressions: Mirkazemi, a graduate in education and a teacher in Golestan province's towns and villages, is committed to preserving folk culture and uses abundant regional vocabulary and expressions in his works.

Laments and folk songs: Each region's people have unique poems, songs, and laments, recited in different emotional states.

Reflection of the author's regional material folklore (Customs and Rituals): Regional literature reflects the characteristics of a specific region, providing valuable information about beliefs, customs, proverbs, and folk themes. Mirkazemi, interested in folk literature, mentions various beliefs, customs, traditions, and local norms.

In the third chapter, titled *Nowruz Stories*, customs related to Nowruz such as Nowruz reading, copper cleaning, pottery making, Samanu cooking, and the Chaharshanbe Suri ceremony are described.

Architecture: Houses with tiled roofs and white stripes between them are depicted.

Occupations: The author describes various professions and duties of men and women from his childhood, reflecting his enthusiasm for preserving folk culture and customs.

Conclusion

The study shows that *The Olive Garden of the Eye* belongs to regional fiction. Although not all events, characters, and settings are exclusively from northern Iran, the story's background is imbued with the color and character of northern Iran, especially the Gorgan region. Many features such as nature

and regional imagery, local language and dialect, beliefs and customs, architectural style, occupations, and even some specific social and political events serve this purpose.

Additional Context on Seyyed Hossein Mirkazemi

Born on 27 Ordibehesht 1321 in Gorgan, Seyyed Hossein Mirkazemi is recognized as the father of Golestan's fictional literature. Unlike predecessors like Nematollah Ghazi and Parvin Sepahri, who began in the 1950s and whose works were mostly serialized, Mirkazemi professionalized and expanded this literary form. His first non-fiction book *Knowledge and Insight in the Village* was published by the Ministry of Education. His first fiction work *Alaman* (meaning "raid" in Turkmen) is a collection of rural stories, some incomplete due to censorship. His famous novel *Yurt* is a historical, epic, and romantic work, noted for its majestic prose, literary devices, and linguistic richness, awarded at the Gardoon Literary Festival. He also collected folk tales and contributed to children's literature innovatively.

Mirkazemi emphasizes the fusion of story and legend, believing that modern Iranian fiction can be enriched by integrating traditional folklore, as seen in *Yurt*, *Zan va In Goman*, and *The Olive Garden of the Eye*. He advocates for familiarity with Iranian and international folklore to innovate in storytelling.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

دوماهنامه فرهنگ و ادبیات عامه

سال ۱۳، شماره ۶۲، خرداد و تیر ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند

باغ زیتونی چشم نوشته حسین میرکاظمی

زینب خواجهوند سریوی^{۱*}، حسین حسن پور آلاشتی^۲، غلامرضا پیروز^۳، رضا ستاری^۴

(دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۳۰ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۲۹)

چکیده

ادبیات داستانی وجوه و جنبه‌های گوناگونی دارد که یکی از وجوه آن صبغه اقلیمی است. در این گونه داستان‌ها علاوه بر زبان، طبیعت و تصاویر برآمده از اقلیم خاص نویسنده، همچنین افسانه‌های محلی، موسیقی و ملودی‌های بومی، باورهای عامیانه، ضرب‌المثل‌ها، آیین‌ها و مناسک بومی و محلی و ... بروز و ظهور دارد. فرهنگ عامه با ادبیات اقلیمی رابطه وثیقی دارد.

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران (نویسنده مسئول)

* khajevand101@yahoo.com

<http://www.orcid.org/0009-0002-0805-2545>

۲. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

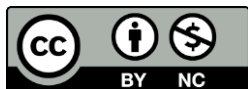
<http://www.orcid.org/0000-0001-8683-1283>

۳. استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

<http://www.orcid.org/0000-0002-7278-2393>

۴. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

<http://www.orcid.org/0000-0002-5390-2230>

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY - NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

فرهنگ عامه در تقابل با فرهنگ رسمی و نخبگانی است که برعکس فرهنگ عامه که غالباً شفاهی است، مربوط به توده مردم و امری مکتوب است و هرگاه این عناصر در ادبیات به کار گرفته شود رنگ و صبغه خاصی به آن آثار می‌دهد که به آن ادبیات اقلیمی گویند. از ضرورت‌های فهم و تحلیل ادبیات داستانی، تحلیل و بررسی نسبت نویسنده و محیط است؛ تأثیراتی که خودآگاه و ناخودآگاه مؤلف از محیط و اقلیم خویش می‌پذیرد و در ساخت و معنای اثر و گسترش و پیشبرد روایت دخالت دارد. سید حسین میرکاظمی از جمله داستان‌نویسان معاصر است که صبغه اقلیمی شمال در داستان‌های او حضور چشمگیر دارد. در این مقاله سعی شده است صبغه اقلیمی یکی از آثار ایشان *باغ زیتونی چشم*، به روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار گیرد که حاصل این بررسی حضور فراوان عناصر اقلیمی شمال ایران خصوصاً حوزه گرگان در این اثر است: عناصر طبیعت و تصاویر برآمده از آنها، عناصر زبانی و واژگانی، باورها و آداب و رسوم، جای‌ها، مشاغل و ... حتی حوادث اجتماعی و سیاسی خاص که همگی در خدمت طبیعی کردن فضا و حوادث داستان و نیز حقیقت‌مانندی شخصیت‌هاست.

واژه‌های کلیدی: سید حسین میرکاظمی، *باغ زیتونی چشم*، ادبیات اقلیمی، ادبیات عامه، داستان‌نویسی معاصر.

۱. مقدمه

داستان اقلیمی به‌طور کلی بر وجود عناصر و وجوه مشترک مانند فرهنگ، معتقدات بومی، آداب و سنن و ویژگی‌های محیط طبیعی و بومی تأکید دارد. در زبان لاتین به این داستان‌ها «regional novel» (رمان محلی یا ناحیه‌ای) گفته می‌شود. جمال میرصادقی در تعریف آن می‌گوید: «رمانی است که به کیفیت و مختصات جغرافیایی، بومی و ناحیه‌ای وفادار بماند و بر محیط و قلمرو خاصی تمرکز یابد. در رمان ناحیه‌ای،

این قلمرو و مردمانی که در آن زندگی می‌کنند، به‌عنوان پایه و شالوده داستان به کار گرفته شده است» (میرصادقی، ۱۳۷۷، ص. ۱۴۷). قهرمان شیری نیز در مقاله‌ای چنین می‌نویسد: «اگر استخوان‌بندی یک اثر ادبی - به‌خصوص از نوع روایتی آن - از چهار ستون سوژه‌گزینی، ساخت زبانی، جهان‌نگری و پرداخت هنری تشکیل شده باشد، عمده‌ترین مواد اولیه این شالوده، از طریق مجموعه‌ای از عوامل دیگر حاصل می‌شود که همگی به خاستگاه نویسنده مربوط می‌شوند؛ یعنی عواملی چون محیط اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، تاریخی و محیط طبیعی. هر نویسنده‌ای به صرف تعلق جغرافیایی به یک منطقه خاص، با قرار گرفتن در شعاع این مؤثرها، آن‌ها را در ذهن و ضمیر خود حل و هضم می‌کند و خواه ناخواه در صورت ظاهری و ژرف‌ساخت آثار هنری، کنش‌های مشابهی با دیگر نویسندگان هم‌اقلیم، از خود بروز می‌دهد و آن‌گاه است که کثرت این مشترکات می‌تواند سبک یک اقلیم را مثل سبک کلی کشورهای مختلف، از اقلیم دیگر متمایز کند» (شیری، ۱۳۸۲، ص. ۱۴۸). دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ را باید دهه‌های اوج گرایش و توجه به بومی‌گرایی و اقلیم‌نویسی به‌شمار آورد. نویسندگان این دوره بیشتر تحت تأثیر دو گفتمان غرب‌ستیزی آل‌احمد و بازگشت به خویشتن دکتر شریعتی هستند. در آثار جمال‌زاده نیز معمولاً دغدغه‌های نویسندگان داخل کشور دیده می‌شود. پس از آن سووشون سیمین دانشور را می‌توان نمونه کامل یک رمان بومی‌گرا به حساب آورد. غلامحسین ساعدی، احمد محمود و محمود دولت‌آبادی نیز از نویسندگان دیگری هستند که در داستان‌های متعدد به موضوع اقلیم‌گرایی توجه نشان داده‌اند و به موجب انتخاب روستا به‌عنوان مکان در بسیاری از داستان‌ها رنگی اقلیمی نیز به داستان‌های خود بخشیده‌اند و ابراهیم گلستان هم با نوشتن *اسرار گنج دره جنی* به جرگه داستان‌نویسان اقلیم‌گرا پیوسته است (صدیقی،

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

۱۳۸۸، ص. ۹۹ و ۱۰۰). تعدد سبک‌های اقلیمی در ایران، متأثر از تنوع در محورهای زیست‌محیطی آن است. از جمله این تنوع و گوناگونی مؤلفه‌های جغرافیایی را در شمال کشور شاهد هستیم که می‌توان در آن هم‌نشینی و مجاورت کوه و جنگل و دریا، رودهای پرآب، جاده‌هایی رویایی و خیال‌انگیز، فراوانی ابر و باران و رطوبت و تغیر دائمی هوا را مشاهده کرد.

از زمره اقلیم‌نویسان شمال کشور سید حسین میرکاظمی فرزند سید نظام، نویسنده، پژوهشگر، داستان‌نویس، شاعر، محقق ادبیات و داستان‌های عامیانه و فرهنگ فولکلور است. او متولد ۲۷ اردیبهشت ۱۳۲۱ در شهر تاریخی گرگان است. میرکاظمی را می‌توان یکی از مشهورترین چهره‌ها در زمینه گردآوری و تدوین داستان‌ها و افسانه‌های عامه شمال کشور دانست. میرکاظمی که فارغ‌التحصیل رشته تعلیم و تربیت از دانشگاه تهران است از سال ۱۳۴۲ به استخدام آموزش و پرورش گرگان در آمد و از سال ۱۳۴۷ با هدایت و راهنمایی‌های استادش خانم توران میرهادی با عزمی راسخ پا به عرصه حفاظت و صیانت از قصه‌های فولکلور گذاشت و با اقداماتی مبتکرانه به صورت فعال بیش از ۴ دهه به جمع‌آوری این داستان‌ها پرداخت. از جمله آثار او می‌توان: رمان‌های یورت، آلامان، گندم شورا و مجموعه داستان کوتاه: زن و این گمان و باغ زیتونی چشم را نام برد.

مجموعه باغ زیتونی چشم در سه فصل و ۳۳ داستان کوتاه و بلند در سال ۱۳۸۹ و با حال و هوای اقلیمی _ در سطحی پایین‌تر از برخی آثار دیگر او چون رمان یورت - به چاپ رسیده است.

۱-۱. روش تحقیق

روش تحقیق، توصیفی - تحلیلی است که به واسطه آن ویژگی‌های اقلیمی اثر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۱. پرسش پژوهش

- نحوه بازتاب زبان عامه در باغ زیتونی چشم به چه صورت است؟
- فولکلور مادی منعکس شده در این اثر کدام است؟

۲. پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهشی با این عنوان در آثار سید حسین میرکاظمی انجام نشده، اما در حوزه بررسی ادبیات اقلیمی پژوهش‌های ارزشمندی صورت گرفته است که بدان‌ها پرداخته می‌شود:

- قهرمان شیری در سلسله‌مقالاتی از سال ۱۳۸۲ به این طرف و پس از آن به شکلی منسجم‌تر در کتاب *مکتب‌های داستان‌نویسی در ایران* (۱۳۸۷) به ادبیات اقلیمی توجه نشان می‌دهد. در این کتاب که همان مقالات را با برخی تغییر و اضافات گرد آورده و به چاپ رسانده است، در تأکید نویسنده بر تأثیر شرایط زیست‌محیطی بر ایجاد سبک‌های اقلیمی است که در ادامه با توجه به ویژگی‌های هر منطقه به تعیین سبک‌های شاخص در ادبیات داستانی ایران، از دوره مصدق تا دو دهه پس از انقلاب می‌پردازد و بعضی از نویسندگان برجسته و تشخیص‌دهنده هر سبک را نیز نام می‌برد.
- درباره ادبیات بومی (۱۳۸۰) سید عبدالعلی دستغیب، نشریه ادبیات داستانی: نویسنده در این مقاله ضمن ارائه تعریفی از ادبیات اقلیمی (بومی) شرایطی را عنوان

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

می‌کند که با دارا بودن آن یک اثر در زیرمجموعه ادبیات اقلیمی قرار می‌گیرد. که از آن‌ها به وحدت اوضاع جغرافیایی، مشابهت وضع زراعی و معیشتی، وحدت گویش محلی، مشابهت آیین و مراسم، مشابهت مناسبات اقتصادی، وحدت زبان و تاریخ، خصایص جغرافیای انسانی و ... می‌توان اشاره کرد.

- نفت و بازتاب آن در آثار داستان‌نویسان خوزستانی (۱۳۸۳) محمد جعفری (قنوتی) در فصلنامه مطالعات ملی: این مقاله به دنبال بررسی چگونگی پیدایش و شکل‌گیری هویت‌های جدید منطقه‌ای در استان خوزستان تحت تأثیر فعالیت‌های شرکت نفت با استناد به آثار داستان‌نویسان خوزستانی است. نویسنده ابتدا محدوده جغرافیایی پژوهش را که شامل مناطق نفت‌خیز خوزستان بوده، روشن کرده و به تعریف داستان و ادبیات داستانی پرداخته است؛ سپس بازتاب تحولات اقتصادی و اجتماعی فعالیت‌های شرکت نفت را در آثار داستان‌نویسان خوزستانی نشان داده است.

- حوزه‌های پنج‌گانه اقلیمی‌نویسی در ادبیات داستانی معاصر ایران (۱۳۹۱) رضا صادقی شهرپر، فصلنامه علمی پژوهشی «پژوهش زبان و ادبیات فارسی»: در این مقاله، نویسنده پس از بیان سابقه مکتب‌بندی‌های متعدد در داستان‌نویسی معاصر ایران و نقد آن‌ها، به ارائه یک تقسیم‌بندی تازه، دقیق و روشمند از داستان‌نویسی اقلیمی، براساس معیارهای مشخص و شناخته‌شده می‌پردازد.

- ویژگی‌های اقلیمی در داستان‌نویسی شمال ایران (۱۳۸۹) رحمان مشتاق مهر، رضا صادقی شهرپر، پژوهشنامه زبان و ادب فارسی (گوهر گویا): این مقاله پس از ارائه تعریفی از داستان اقلیمی با توجه به عناصر و ویژگی‌های بازتابیده در داستان‌های اقلیمی، به معرفی انتقادی داستان‌های اقلیمی شمال و برشمردن ویژگی‌های آن‌ها با ارائه

شواهد و نمونه‌های متنی می‌پردازد و نشان می‌دهد که این شاخه از داستان‌نویسی اقلیمی از اهمیت و اعتبار ویژه‌ای برخوردار است.

- جلوه‌های فرهنگ عامه قوم ترکمن در رمان یورت (۱۴۰۰) محمد دست‌پیشه، علیرضا نبی‌لو و فرهاد طهماسبی، نشریه فرهنگ و ادبیات عامه: از نتایج این پژوهش، تقسیم فرهنگ عامه ترکمن به عناصر مادی و معنوی است که در گذشته خاستگاه اجتماعی - فرهنگی به‌منزله عامل مهم، بر شکل و ماهیت این عناصر هویت‌ساز مؤثر بوده است.

- باورها و عناصر ادبیات عامه در رمان سووشون (۱۳۹۳) غلامرضا کافی و زهره عامری، نشریه فرهنگ و ادبیات عامه: در این پژوهش باورهای عامه نظیر توت‌م، تابو، فتی شیزم، آنیمیزم، مانا، نوما و خرافه ابتدا تعریف و تشریح و سپس شواهد آن از متن ارائه شده است.

- عناصری از فرهنگ عامه در رمان همسایه‌ها (احمد محمود) (۱۳۹۲)، شب‌نم لاجوردی و مهدی ماخوری، نشریه تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی (دهخدا): در این مقاله به بررسی جلوه‌های فرهنگ عامه در رمان همسایه‌ها و نحوه به‌کارگیری این عناصر در این اثر پرداخته شده است. بدین منظور پس از طرح مباحثی درمورد فرهنگ عامه و قلمروش، به تقسیم‌بندی آن در حوزه مادی و معنوی می‌پردازند. حوزه مادی دربرگیرنده آثار، ابنیه، ابزارها و تولیدات مادی عامه خواهد شد و حوزه معنوی زبان عامه، باورها و رفتارها را شامل می‌شود تا در نتیجه، بخش غنی فرهنگ عامه در این اثر آشکار شود.

- بومی‌گرایی و تأثیر آن بر ادبیات داستانی معاصر ایران (۱۳۲۰ - ۱۳۵۷)، (۱۳۸۸) علیرضا صدیقی، فصلنامه پژوهش زبان و ادبیات فارسی: در این مقاله ضمن

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران
بیان مختصری از شرایط تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و ادبی ایران در سال‌های ۱۳۲۰ تا
۱۳۵۷ مؤلفه‌های بوم‌گرایانه موجود در برخی از داستان‌های این دهه‌ها برشمرده شده
است.

۳. چهارچوب نظری

واژه اقلیم به «ناحیه‌ای از کره زمین، که وضعیت آب‌وهوایی معینی داشته باشد»
(انوری، ۱۳۸۱، ص. ۵۰۸) گفته می‌شود. تأثیر اقلیم در آفرینش آثار ادبی، موجب
به‌وجود آمدن شاخه‌ای در ادبیات معاصر شده است که «ادبیات اقلیمی» نامیده می‌شود
و «زاییده شرایط اقلیمی و جغرافیایی است» (انوشه، ۱۳۷۶، ج. ۲/ص. ۳۶). ادبیات
اقلیمی، درصدد تبیین ارتباط دوسویه انسان و محیط زیست است که درنهایت به کمک
آن می‌توان به تشخیص سبکی یک نویسنده و همچنین کشف عناصری دست پیدا کرد
که یک اقلیم خاص را از سایر اقلیم‌ها متمایز و مجزا می‌سازد (ص. ادقی شهر، ۱۳۸۹،
ص. ۳۹). سید عبدالعلی دستغیب نیز در رابطه با ادبیات بومی (اقلیمی) چنین می‌گوید:
ادبیات بومی (اقلیمی)، هم دارای معنایی وسیع و هم دارای معنایی محدود است.
کلمه بومی «Native» در زبان انگلیسی با کلمه ملت و مردم «Native» هم‌ریشه
است و به معانی زیر است: سرشتی، نهادی، مادری، طبیعی، اصیل، قومی که در
محلی واحد ساکن است. به اعتباری ادبیات ایران را در مثل می‌توان ادبیات بومی
(خاص اقلیمی ویژه) دانست و همین‌طور است ادبیات چین یا هند یا اسپانیا اما
ادبیات اقلیمی (بومی) در معنای خاص ادبیات است که در منطقه‌ای خاص به‌وجود
آمده و دارای شرایط زیر است: وحدت اوضاع جغرافیایی، مشابهت وضع زراعی و
معیشتی، وحدت گویش محلی، مشابهت آیین و مراسم، مشابهت مناسبات
اقتصادی، وحدت زبان و تاریخ و...» (۱۳۸۰، ص. ۱۵).

در یک اثر ناحیه‌ای یا اقلیمی فضا، گفتار، ساختار اجتماعی و آداب و رسوم یک منطقه خاص مورد توجه و دقت قرار می‌گیرد (آبرامز، ۱۳۸۷، ص. ۲۸۴). این تأکید و توجه بیشتر ناظر بر تأثیری است که عوامل ناحیه‌ای و اقلیمی بر خلق و خوی افراد، طرز فکر، عواطف و اعمال آنان بر جا می‌گذارد (داد، ۱۳۹۵، ص. ۲۵۱). در دهه سی، کوشش‌های پراکنده‌ای در جهت خلق داستان‌های اقلیمی و روستایی صورت گرفت، اما سال‌های دهه چهل به بعد را می‌توان سال‌های واقعی پیدایش داستان روستایی و اقلیمی دانست. در این دهه، گونه‌های تازه‌ای از داستان‌نویسی پایه‌ریزی می‌شود؛ انواعی چون رمان اجتماعی و ادبیات اقلیمی و روستایی. دیگر تهران نمی‌توانست معرف تمامی ایران باشد، به همین علت، نویسندگان در جست‌وجوی شیوه‌های دیگرگون زندگی به مناطق ناشناخته کشور می‌پردازند (میرعابدینی، ۱۳۸۶، ص. ۳۹۸ و ۳۹۹). در هر اقلیم بسته به شرایط، عناصر متفاوت و متعددی از فرهنگ بومی وجود دارند که در یک داستان اقلیمی بروز می‌یابند. در اینجا برخی از عناصر تأثیرگذار اقلیمی را در داستان بلند باغ زیتونی چشم می‌کاویم.

۴. بحث و بررسی

باغ زیتونی چشم دارای ویژگی‌های اقلیمی‌ای چون طبیعت و محیط بومی، تشبیهات اقلیمی، زبان و گویش محلی، باورها و آداب و رسوم، شکل معماری منطقه، مکان‌ها و موارد دیگری است که در ادامه به شرح و توضیح هر کدام از آن‌ها پرداخته می‌شود:

۴-۱. تصاویر اقلیمی

زیست‌گاه، اقلیم، طبیعت و شرایط محیطی، اجتماعی و فرهنگی محل زندگی هر هنرمند، خاستگاه عمده و اساسی صور خیال خلق‌شده و مورد استفاده در کلام اوست و

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

هیچ نویسنده‌ای نمی‌تواند خوشتن را به‌طور کامل از تأثیر آن دور نگاه دارد. شفیع کدکنی در کتاب *صور خیال در شعر فارسی* معتقد است که مهم‌ترین رکن تصویری شعر شاعران، استفاده آن‌ها از تشبیهات، به‌ویژه تشبیهاتی است که شاعر، آن‌ها را از اقلیم و محیط زندگی خود اخذ کرده است؛ یعنی تشبیهات حسی‌ای که مشبه به آن‌ها در طبیعت و عالم بیرون وجود دارد.

اصطلاح تشبیه اقلیمی نخستین مرتبه در مقاله «تشبیهات اقلیمی در داستان‌های شمال و جنوب» عنوان شده است. به گفته خود نویسندگان «تشبیه اقلیمی اصطلاح تعریف‌شده و آشنایی نیست و نگارندگان، آن را با ملاحظات، از طریق قیاس و براساس ویژگی‌ها و مؤلفه‌های ادبیات اقلیمی و تشبیهاتی که در آثار اقلیمی دیده می‌شود بر ساخته‌اند» (نوری و قره‌خانی، ۱۳۹۰، ص. ۱۷۹). حسین میرکاظمی نیز در جهت ایجاد و القای حال و هوای بومی و اقلیمی و بخشیدن رنگ محلی به فضا، صحنه‌ها و عناصر داستان‌های خود از این امکان بهره جسته است. تشبیهات این اثر نیز چونان قالب تشبیهات اقلیمی محسوس به محسوس است؛ یعنی مشبه و مشبه به هر دو حسی هستند و با یکی از حواس پنج‌گانه ظاهری قابل درک هستند. تشبیهات در این روایت به دسته‌های مختلفی تقسیم می‌شود:

۴ - ۱ - ۱. تشبیه به حیوان: در دسته نخست که بسامد بیشتری دارد، مشبه به یک حیوان است؛ البته در دید نویسنده چون شهرنشینان و حامیان حیوانات مهربانی و لطافت نیست، بلکه چونان روستائیان و چوپانان زیان‌دیده و گوسفند به یغمارفته خشن و دور از عطوفت است:

• گاه بعد ابرها رمیدند. شکل‌ها بهم خورد. انگار گرگ به رمه‌ای زده ...

باشد (ص. ۶۵).

- پلیس و نظامی‌های جدامانده از شهر.....، مثل کرکس هر جنبنده‌ای را زیر نظر داشتند. گرگ‌هایی بودند با ناخن‌های خون ریز و خوابیده در نیام چنگال (ص. ۹۰).
 - انبوه مردم مثل این‌که دسته گرگی به آن‌ها زده باشد، پراکنده شدند ولی باز مثل زنبوران دور هم جمع آمدند. سنگ، پاره آجر و هر خرده‌ای که دم دستشان بود، به ستون پلیس و سربازان زدند که تق ممتدش مثل کوبش تگرگی بر شیروانی می‌نمود (ص. ۹۳).
و گاهی نیز در تشبیه از حیوانات، پرندگان و حشرات بی‌آزاری چون جوجه تیغی، سبزکلاه و زنبور سخن به میان می‌آورد:
 - سرودست و پای‌ام را مثل جوجه تیغی که در خارش فرو می‌برد، در خودم پنهان می‌کنم (ص. ۴۹).
 - کوچه با دیوارک‌هایی از خشت خام و چینه‌ای از گل زرد. بر کاکلشان سبزه دمیده، انگار سبزکلاه‌اند (ص. ۱۰۷).
 - ولی باز مثل زنبوران دور هم جمع آمدند (ص. ۹۳).
- ۴ - ۱ - ۲. تشبیه به طبیعت: در دسته بعدی عناصر طبیعت مشبه به تشبیهات واقع می‌شوند:
- پاره آجر و هر خرده‌ای که دم دستشان بود، به ستون پلیس و سربازان زدند که تق تق ممتدش مثل کوبش تگرگی بر شیروانی می‌نمود (ص. ۹۳).
 - مردم خشمگین ... به پارک موتوری هجوم بردند ... آن گاه مثل سیلابی که بندش را شکسته باشد، غرش‌آسا به محوطه پارک موتوری طغیان زدند (ص. ۹۴).

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

• و این نوروز است که در باغ ما، مثل آفتاب ظهر تابستانی می‌درخشد (ص. ۳۵).

• پیراهن را که پوشیدم، آسمانی مرا پوشانده بود (ص. ۱۲۴).

• تنها چشمان من مثل مرغانه سفید بود (ص. ۱۱۲).

۴ - ۱ - ۳. **تشبیه به محصولات دست انسان:** دسته سوم از تشبیهات شامل دست‌سازه‌ها و تولیدات بشری است:

• تا به آبادی و شهری می‌رسیدیم، مثل آرد سفید می‌شدیم (ص. ۱۴).

• مثل فانوس دریایی، نام پهناور برج سرمایه، بر پیشانی ساختمان بلنداندازی، راهنمای شهر شده بود (ص. ۱۷).

۴ - ۲. زبان و گویش محلی

زبان ابزاری است در جهت برقراری ارتباط میان انسان‌ها و متعاقباً شناخت آن نخستین گام در آشنایی و شناسایی فرهنگ هر اقلیم است. زبان در ادبیات اقلیمی نقش بسزایی را بر عهده دارد. به‌طور معمول نویسندگان اقلیم‌نویس به مقوله زبان و لهجه در روایت خود از منطقه و اقلیمی که داستان در آن رخ داده است، توجه داشته‌اند. یکی از خصیصه‌های زبان داستان، لحن و روش گفت‌وگوی شخصیت‌های داستانی است. «گاهی نحوه صحبت کردن، مردم را از هم متمایز می‌کند. کاربرد لغات و اصطلاحات و تعبيرات، لحن ادای کلمات، احیاناً لهجه‌ها، آن‌ها را از هم متمایز می‌کند و همین تفاوت و تمایز است که همیشه مواد و مصالح گران‌بهایی برای نویسنده فراهم می‌آورد و داستان را غنی و جاندار می‌کند» (میرصادقی، ۱۳۷۶، ص. ۴۵۶). زبان بومی و گویش محلی در این اثر شامل واژگان و اصطلاحات، ابیات، ترانه‌ها و مویه‌های عامیانه است:

۴-۲-۱. واژگان و اصطلاحات

مردم بومی شهرستان گرگان به چهار گویش طبری گرگانی، فارسی گرگانی، گویش زیارتی و گویش کتولی صحبت می‌کنند که سه گویش طبری گرگانی، گویش کتولی و گویش زیارتی زیرمجموعه زبان مازندرانی است و گویش فارسی گرگانی زیرمجموعه گویش‌های فارسی طبری است که تحت تأثیر زبان طبری قرار دارد.

میرکاظمی فارغ‌التحصیل رشته تعلیم و تربیت و آموزگار شهرها و روستاهای استان گلستان است که عزمی راسخ نیز در حفاظت و صیانت از فرهنگ عامه دارد؛ به این سبب در آثار خود از واژگان و اصطلاحات اقلیمی فراوان بهره جست. در این اثر نیز او واژگان و تعابیر محلی فراوان به کار برد که در ادامه به آن اشاره می‌شود:

- کوک می! قورقم می: خوبی! سلامتی! (ص. ۱۴)
- مَسکه: ماست چکیده (ص. ۲۱)
- ماشه: انبر (ص. ۳۰)
- بلک داشتن: خوش نداشتن (ص. ۳۰)
- رَشک: تخم شپش (ص. ۳۱)
- تُرجه: جوانه (ص. ۳۵، ۱۰۷، ۱۱۵)
- ماه تی تی! گل گل! (ص. ۳۵)
- بو: مخفف بواد، باد (ص. ۱۱۷)
- هَستون: وسیله‌ای نیزه‌واری متشکل از دسته چوبین به طول یک و نیم متر که در انتها فلزی گرد به اندازه دو برابر سکه بیست ریالی دارد و با واسطه لوله به دسته متصل است. این وسیله در شیرینی‌پزی‌ها کاربرد دارد (ص. ۱۲۰).

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

همان‌گونه که در ابتدا ذکر شد گویش‌های گرگانی تحت تأثیر زبان طبری و مازندرانی قرار دارند، به همین سبب شاهد مشابهت‌های واژگانی میان دو استان مازندران و گرگان هستیم. برای مثال از واژگانی که به آن‌ها اشاره شده است: ماه تی، رشک و ماشه در زبان مازنی نیز کاربرد دارند.

۴-۲-۲. سوگ‌سروده‌ها و سورسروده‌ها:

مردم هر اقلیم و دیاری، اشعار، آواز، ترانه‌ها و مویه‌های خاص خود را دارند که در شرایط متفاوت و در غم و شادی به خواندن و زمزمه آن‌ها می‌پردازند:

- در داستان «...آن خطاط» در سوگ فرزند این چنین مویه می‌کنند: «گرد سرو رو فرُردم! سروسپاه مو فریدم، آی فریدم! بلند پیشانی فریدم، آی فریدم!» (ص. ۶۶).
- در داستان «نوبهار و نوروز» می‌خوانیم: «روزهای بعد، مدرسه بود. زور برف توانست چند روزی را تعطیل کند. بچه‌ها با دوره‌گردی خانه‌ها، آواز خواندند:

- خورشید خانوم آفتاب کن

یه مشت برنج تو آب کن

ما بچه‌های گرگیم

از سرمایی بُمردیم

دِق و دِق و دِق می‌لرزیم

..... (ص. ۱۱۷).

و در ادامه می‌خوانیم: «و روزی نوروزخوان‌ها در آستانه خانه ما، دو صدایی دَم

گرفتند:

نوبهار مبارک بو

لاله‌زار مبارک بو

آق نظام باوفا

هر سال دادی یک قرآن

امسال بده دو قرآن

نوبهار مبارک بو

لاله زار مبارک بو (ص. ۱۱۷، ۱۱۸).

۵. بازتاب فولکلور مادی اقلیم نویسنده (آداب و رسوم)

ادبیات اقلیمی بازتاب دهنده ویژگی‌های یک اقلیم خاص است که به واسطه آن می‌توان به اطلاعات گران‌بهایی نظیر اعتقادات، باورها، آداب و رسوم، ضرب‌المثل‌ها و.... دست یافت و بسیاری از مضامین عامه را در آن جست‌وجو کرد. میرکاظمی در این اثر، به دلیل علاقه به ادبیات عامیانه به ذکر برخی باورها، آداب و سنن، عرف و معتقدات بوم و اقلیم خویش می‌پردازد. فصل سوم این مجموعه داستان‌های نوروزی نام گرفته و در آن قصه‌هایی با محوریت نوروز و متعاقباً آداب و سنن مربوط به آن روایت شده است.

۵-۱. رسم نوروزخوانی

نوروزخوانی، نوروزی یا بهارخوانی، آوازی سنتی است که از دیرباز در نیمه دوم اسفندماه در بسیاری از شهرها و روستاهای کشور به‌ویژه در مناطق البرز شمالی، مازندران، گیلان و گلستان برگزار می‌شود. در این سنت افرادی که به نوروزخوان معروف بودند و هستند، به صورت دوره‌گرد اشعاری را در مدح بهار بداهه‌سرایی

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران
می‌کنند. گفتنی است که آیین نوروزخوانی استان گلستان در سال ۱۳۹۶ در فهرست
میراث ناملموس ایران به ثبت رسید.

و روزی نوروزخوان‌ها در آستانه خانه ما، دو صدایی دم گرفتند:
که پیش از این در بخش ترانه‌ها و مویه‌ها به آن اشاره شده است (ص. ۱۱۷ و
۱۱۸).

۲-۵. رسم سفید کردن مس‌ها برای نوروز

مسگرها پیدایشان شد. داد و قال از کوچه بود. «مسگری ظرف سفید می‌کنیم! دیگ،
دیگچه، تابه» (ص. ۱۱۹).

۳-۵. سفال‌گردانی برای نوروز

سفال‌گردان‌ها آمدند به تعمیر بام خانه‌ها. سفال نو و سرخ جای سفال تیره و شکسته
می‌نشست. سفال‌های خزه‌بسته، جارو می‌شدند. بندکشی تازه می‌نشست. سفال‌های
خزه‌بسته، جارو می‌شدند... (ص. ۱۱۹). از جمله رسوم نوروز تازه و نو شدن تمام
ظواهر زندگی است، لذا به خجستگی رسیدنش در برخی استان‌ها و شهرها، که
بام‌هایی سفالین دارند، به نو کردن سفال‌ها پرداخته می‌شود.

۴-۵. سنت سمنوپزان در نوروز

یکی از سنت‌های نوروزی که به‌طور معمول بساط آن در روزهای پایانی سال در
خانه‌ها و محله‌ها به راه می‌افتد، سمنوپزان نوروز است. سمنو یا سمنک یا سومالک،

خوردنی شیرینی است که از جوانه گندم درست می‌کنند و از آن به‌عنوان برکت زمین نیز یاد می‌شود.

۱-۴-۵. پخت سمنو

شیره گندم و آرد. اُجاق روشن. پای اُجاق حاضر بودم. با هستون که زورم نمی‌رسید دوره‌اش دهم، مایع قهوه‌ای تند رنگی را هم زدم. نیم‌سوزها جَرَق جَرَق می‌سوختو دود و دمه. بخار دیگ ... مادر بزرگ پارچه‌ای را روی دیگ انداخت، سر دیگ را پوشاند. مادر هم روی سر دیگ قرآن، آینه، جانماز، آب و شمع گذاشت.

۲-۴-۵. نماز حاجت پای دیگ سمنو

می‌توان چنین ادعا کرد که دین و آدمی پیوندی دیرین و پایدار، اما دستخوش تغییرات داشته‌اند. دین همچنان به‌عنوان مؤلفه‌ای بنیادین به حیات خود در جوامع گوناگون بشری ادامه خواهد داد. به این خاطر دین به‌عنوان یکی از مصادیق قدرتمند جامعه به‌طور کلی همه ابعاد زندگی بشری را تحت‌الشعاع قرار داده است. تولد، مرگ، ازدواج و اخلاقیات یک تمدن در کالبد دین جای می‌گیرد و برای مطالعه هر پدیده‌ای بهتر است دین آن جامعه را نیز مدنظر داشت. (شربتیان، ۱۴۰۰، ص. ۱۱). در این اثر نیز در کنار ظهور و بروز آداب و رسوم با مظاهر دینی نیز مواجه خواهیم شد:

پای دیگ، نماز حاجت خواندند. مادر بزرگ، نگاه من را روی قرآن و آینه دید. نپرسیده، جواب داد: «آب، جانماز و قرآن به این خاطر که وقتی حضرت فاطمه زهرا می‌آید، با این آب وضو می‌گیرد، قرآن می‌خواند و بعد انگشت به سمنو می‌زند» (ص. ۱۲۰-۱۲۱).

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

۵-۵. طبخ حلوا اُماج برای نوروز

خانه‌تکانی شد. ظرف‌ها سفید شد. خانه سفید شد. سفال‌گردانی شد. نان عیدی پخته شد. از انگشتان این دست به انگشتان آن دست می‌رسید. و مانده بود پختن حلوا اُماج ... آرد را با آب و گلاب به هم مالید. خمیردانه‌ها را پس از چند روز خشک شدن، توی روغن ریخت. عسل و زعفران هم اضافه کرد ... (این حلوا مختص گرگان است) (ص. ۱۲۱).

۶-۵. پختن شیرینی‌های مخصوص نوروز

تنور خانه ما داغ بود. آرد، شیر، شکر، سیاهدانه، روغن، خمیرشان آماده بود. مادر را سر تنور می‌دیدم. پادرازی پخت، شکل‌اش بیضی بود. زنجبیلی به شکل لوزی، کُلمبُو که داخل‌اش گردو و خرما بود و دوست داشتم دایم بخورمش، شکل‌اش گرد بود. قُطاب با درونِ ماشِ پخته به شکل گوش ماهی و سر غریلی (ص. ۱۲۱) (شیرینی‌های مخصوص گلستان).

۷-۵. رسوم و آیین شب چهارشنبه‌سوری

چهارشنبه‌سوری را می‌توان یک جشن پیشواز برای عید نوروز و شادی برای به پایان رسیدن روزهای سرد دانست. در این جشن با پریدن از روی آتش، بدی‌ها و بیماری‌ها را به آتش می‌سپارند تا در آن بسوزند و به جای آن، گرما و انرژی آتش را برای شروع سال جدید دریافت کنند. این رسم در نقاط مختلف ایران با آداب و رسوم خاصی برگزار می‌شود. از میان این آداب به ذکر دو موردی که در این کتاب به‌عنوان رسوم استان گلستان به آن‌ها اشاره شده، می‌پردازیم:

۵-۷-۱. فالگوش ایستادن

از روز به روز، چهارشنبه به آخر سال آمد. هر جا دست رسید، بوته جمع‌آوری کرد. آجیل، تخمه و شیرینی سر سفره شب. مادر به من گفته بود: «شب چهارشنبه سوری فالگوش می‌ایستند، اگر کسی حامله‌ای در خانه داشته باشد، قرآن به دست می‌گیرد و پشت در می‌ایستد. اولین صدایی که از پشت در شنید اگر زنانه بود، می‌گوید بچه زن حامله دختر است. اگر مردانه بود، پسر. بعد قرآن را می‌بوسد و سر جایش می‌گذارد!» (ص. ۱۲۲).

۵-۷-۲. قاشق‌زنی

بابابزرگ می‌گوید: «بعضی از پسرها هم چادر به سر می‌کنند، کاسه و قاشقی می‌گیرند و به درِ خانه‌ها می‌روند. قاشق را به کاسه می‌زنند تا صاحب‌خانه چیزی در کاسه‌شان بیندازد.» ... (ص. ۱۲۲).

۵-۸. باور مذهبی آمیخته با خرافه

مادربزرگ، نگاه من را روی قرآن و آینه دید. نپرسیده، جواب داد: «آب، جانماز و قرآن به این خاطر که وقتی حضرت فاطمه زهرا می‌آید، با این آب وضو می‌گیرد، قرآن می‌خواند و بعد انگشت به سمنو می‌زند» (ص. ۱۲۱).

۵-۹. ساخت بنا

توصیف خانه‌هایی با پشت بام‌های سفالین و نوارهای سفید میان آن‌ها و نیز سفیدکاری دیوارها با آب و آهک حاکی از نوع معماری و ساختمان‌سازی اقلیم و دیار نویسنده است.

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

سفال نو و سرخ جای سفال تیره و شکسته می نشست. سفال های خزه بسته، جارو می شدند. بندکشی تازه سفال ها با چند خط سفید، شکل نونمایی بام بود. تا سال دیگر سبزه «خانه، اتاق، مطبخ سفید می کنیم.» سطلی و نرمه جارویی کافی شان بود. از قاطی آب و آهک، رنگ سفید آماده می شد تا به هر جای دودزده و چرک بمالند (ص. ۱۱۹).

۱۰-۵. مشاغل و حرفه ها

نویسنده در این اثر با توجه به علاقه و اشتیاق بسیارش در صیانت از ادبیات عامیانه، فرهنگ و آداب و رسوم دیار خویش به بیان برخی مشاغل و وظایف آقایان و خانم ها در روزگار کودکی اش نیز پرداخته است.

۱۰-۵-۱. نوروزخوانی

و روزی نوروزخوان ها در آستانه خانه ما، دو صدایی دم گرفتند:

نوبهار مبارک بو

لاله زار مبارک بو

آق نظام باوفا

هر سال دادی یک قرآن

امسال بده دو قرآن

نوبهار مبارک بو

لاله زار مبارک بو (ص. ۱۱۷، ۱۱۸).

۵-۱۰-۲. مسگری

مسگرها پیداشان شد. دادوقال از کوچه بود. «مسگری! ظرف سفید می‌کنیم! دیگ، دیگچه، تابه.» و گلبانگ کوچه‌ها و دق‌الباب خانه‌ها «نوبهار مبارک بو» بود.

۵-۱۰-۳. سفال‌گردانی

سفال‌گردان‌ها آمدند به تعمیر بام خانه‌ها. سفال نو و سرخ جای سفال تیره و شکسته می‌نشست. سفال‌های خزه‌بسته، جارو می‌شدند. بندکشی تازه سفال‌ها با چند خط سفید، شکل نونمایی بام بود. ... (ص. ۱۱۹).

۵-۱۱. پختن شیرینی‌های عید توسط زنان

تنور خانه ما داغ بود. آرد، شیر، شکر، سیاهدانه، روغن، خمیرشان آماده بود. مادر را سر تنور می‌دیدم. ... پادرازی پخت، شکل‌اش بیضی بود. زنجبیلی به شکل لوزی، کُلمَبُو که داخلش گردو و خرما بود و دوست داشتیم دایم بخورمش، شکلش گرد بود. قُطاب با درون ماش پخته به شکل گوش ماهی و سر غریبلی (ص. ۱۲۱).

۶. نتیجه

برخی داستان‌نویسان معاصر می‌کوشند تا با کاربست عناصر و مؤلفه‌هایی برگرفته از زادگاه و طبیعت مکان زندگی خویش به اثر خود رنگ و هویتی بومی و اقلیمی ببخشند. حسین میرکاظمی از زمره نویسندگانی است که به‌علت علاقه وافر در زمینه گردآوری و تدوین داستان‌ها و افسانه‌های عامه و حفظ فرهنگ و آداب و رسوم و زیست‌بوم اقلیم خود به این سبک از داستان‌نویسی گرایش شایان توجهی داشته است.

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که مجموعه داستان *باغ زیتونی چشم* در زمره داستان‌های اقلیمی قرار دارد. گرچه این سخن بدین معنا نیست که تمامت حوادث و اتفاقات و فضا و شخصیت‌های داستانی برآمده از اقلیم شمال و خاص آن منطقه است؛ یعنی گرچه چنین شخصیت‌ها و حوادثی در هر کجای ایران قابل تصور است، اما حوادث و شخصیت‌ها در بستری رخ می‌دهد که رنگ‌وبو و صبغه شمال ایران خصوصاً منطقه گرگان را دارد و بسیاری از مشخصه‌ها و مؤلفه‌هایی چون طبیعت و اقلیم و تصاویر اقلیمی برآمده از آن، زبان و گویش محلی، باورها و آداب و رسوم، شکل معماری منطقه، حرف و مشاغل و حتی برخی اتفاقات و حوادث سیاسی و اجتماعی خاص. مجموع این عناصر که رنگ و صبغه خاصی به این اثر داده، موجب شده است که به آسانی می‌توان این اثر را اثری اقلیمی به‌شمار آورد. مضاف بر اینکه صبغه اقلیمی اثر و سبک رئالیستی آن که نتیجه این مشخصه‌ها و مؤلفه‌های اقلیمی است به پیش‌برد عناصر داستانی چون فضا و واقعیت‌نمایی، شخصیت و شخصیت‌پردازی، صحنه و صحنه‌پردازی همراهی چشمگیری داشته است.

منابع

- انوشه، ح. (۱۳۷۶). *فرهنگ‌نامه ادب فارسی*. جلد دوم. تهران: سازمان چاپ و انتشارات.
- انوری، ح. (۱۳۸۱). *فرهنگ بزرگ سخن*. تهران: سخن.
- حسن‌پور آلاشتی، ح. (۱۳۸۶). ویژگی‌های زبان روایت در سه اثر از محمود دولت‌آبادی. *کاوش‌نامه*، ۱۴، ۱۳۹ - ۱۶۰.
- دستغیب، س.ع. (۱۳۸۰). درباره ادبیات بومی. *ادبیات داستانی*، ۵۶، ۱۴ - ۱۷.
- دست‌پیشه، م.، نبی‌لو، ع.ر.، طهماسبی، ف. (۱۴۰۰). جلوه‌های فرهنگ عامه ترکمن در رمان یورت. *فرهنگ و ادبیات عامه*، ۴۰، ۷۴-۴۱.

دوماهنامه فرهنگ و ادبیات عامه _____ سال ۱۳، شماره ۶۲، خرداد و تیر ۱۴۰۴

جعفری (قنوازی)، م. (۱۳۸۳). نفت و بازتاب آن در آثار داستان‌نویسان خوزستانی. *مطالعات ملی*، ۱۹، ۱۲۷-۱۴۷.

شیری، ق. (۱۳۸۶). *مکتب‌های داستان‌نویسی در ایران*. تهران: چشمه.

شیری، ق. (۱۳۸۲). پیش‌درآمدی بر مکتب‌های داستان‌نویسی در ادبیات معاصر ایران. *نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز*، ۱۸۹، ۱۴۷-۱۹۰.

شفیعی کدکنی، م.ر. (۱۳۶۶). *صور خیال در شعر فارسی*. تهران: نگاه.

شربتیان، ی. (د). (۱۴۰۰). *مقدمه‌ای بر مردم‌شناسی اعتقادات دینی با تکیه بر اعتقادات مردم ایران*. تهران: آوای نور.

شیردست، ع.، پیروز، غ.ر.، صادقی، ف.ز. (۱۴۰۰). خوانش برجستگی‌های زبانی و بومی -

اقلیمی در شعر معاصر مازندران. *فصل‌نامه ادبیات پارسی معاصر*، ۲، ۱۵۹-۱۹۲.

صادقی شهپر، ر. (۱۳۸۹). *نخستین رمان‌نویسان اقلیمی در داستان‌نویسی معاصر ایران*. کتاب ماه

ادبیات و فلسفه، ۴۰ (۱۵۴)، ۳۹-۳۵.

غلامحسین‌زاده، غ.، و حسینی، س. (۱۳۹۵). جریان‌شناسی ادبیات اقلیمی فارسی از ابتدای سده

تا پایان دهه هشتاد. *یازدهمین گردهمایی بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی*

دانشگاه گیلان، ۱۴۲-۱۲۵.

جعفری قنوازی، م.ج. (۱۳۸۲). در قلمرو ادبیات اقلیمی. *کتاب ماه ادبیات و فلسفه*، ۶۵ و ۶۶،

۱۴۵-۱۴۰.

کافی، غ.ر.، و عامری، ز. (۱۳۹۳). باورها و عناصر ادبیات عامه در رمان سووشون. *فرهنگ و*

ادبیات عامه، ۴، ۱-۲۶.

لاجوردی، ش.، و ماخوری، م. (۱۳۹۲). عناصری از فرهنگ عامه در رمان همسایه‌ها (احمد

محمود). *مجله تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی (دهخدا)*، ۱۷، ۷۵-۱۰۹.

میرعابدینی، ح. (۱۳۸۶). *صد سال داستان‌نویسی ایران*. جلد سوم و چهارم. تهران: چشمه.

میرصادقی، ج. (۱۳۸۳). *داستان‌نویس‌های نام‌آور معاصر ایران*. تهران: اشاره.

پیوند ادبیات بومی و ادبیات عامه در داستان بلند و... _____ زینب خواجوند سریوی و همکاران

میرصادقی، ج.، و میرصادقی (ذوالقدر)، م. (۱۳۷۷). *واژه‌نامه هنر داستان‌نویسی*. تهران: کتاب مهناز.

میرکازمی، س.ح. (۱۳۸۹). *باغ زیتونی چشم*. آژینه: گرگان.

محجوب، م.ج. (۱۳۸۳). *ادبیات عامیانه ایران*. جلد اول و دوم. تهران: چشمه.

مشتاق مهر، ر.، و صادقی شهر، ر. (۱۳۸۹). ویژگی‌های اقلیمی در داستان‌نویسی شمال ایران. *پژوهشنامه زبان و ادب فارسی (گوهر گویا)*، ۴ (۱۶)، ۲۹-۵۶.

نوری، ع.، و قره‌خانی، ع. (۱۳۹۰). تشبیهات اقلیمی در داستان‌های شمال و جنوب ایران. *پژوهشنامه زبان و ادب فارسی (گوهر گویا)*، ۴، ۱۷۵-۱۹۶.

نظری، ز.، محمودی، م.ع.، و مشهدی، م.ا. (۱۳۹۹). بازتاب عناصر اقلیمی در داستان‌های ابراهیم یونسی. *نشریه زبان و ادب فارسی دانشگاه تبریز*، ۲۴۱، ۲۶۳-۲۸۶.

References

- Anvari, H. (2002). *Sokhan's grand dictionary*. Sokhan.
- Dastgheib, A. (2001). On native literature. *Dastani Literature Journal*, 56, 14-17.
- Dastpisheh, M., Nabiblu, A., & Tahmasbi, F. (2021). Manifestations of Turkmen folk culture in the novel *Yurt*. *Bimonthly Journal of Folk Culture and Literature*, 40, 41-74.
- Gholamhoseinzadeh, G., & Hosseini, S. (2016). A study of the regional literature movement in Persian literature from the early century to the end of the 1380s. 11th International Conference on the Promotion of Persian Language and Literature, University of Guilan, 125-142.
- Hassanpour Alashti, H. (2007). Linguistic features of narrative in three works by Mahmoud Dowlatabadi. *Kavoshnameh*, 8(1), 139-160.
- Jafari Ghanavati, M. (2003). In the realm of regional literature. *Ketab-e Mah-e Adabiat va Falsafeh*, 65-66, 140-145.
- Jafari, M. (Ghanavati) (2004). Oil and its reflection in the works of fiction writers from Khuzestan. *National Studies*, 5(19), 127-147.
- Kafi, G., & Ameri, Z. (2014). Beliefs and elements of folk literature in the novel *Savushun*. *Folk Culture and Literature*, 2(4), 1-26.

- Lajevardi, Sh., & Makhouri, M. (2013). Elements of folk culture in the novel *The Neighbors* by Ahmad Mahmoud. *Journal of Interpretation and Analysis of Persian Language and Literature Texts (Dehkhoda)*, 5(17), 75–109.
- Mahjoub, M. J. (2004). *Iranian folklore literature* (Vols. 1–2, 2nd ed.). Cheshmeh.
- Mirabedini, H. (2007). *One hundred years of fiction writing in Iran* (Vols. 3 & 4, 4th ed.). Cheshmeh Publications.
- Mirkazemi, H. (2010). *The olive garden of the eye*. Azhineh.
- Mirsadeghi, J. (2004). *Famous contemporary Iranian fiction writers*. Eshareh.
- Mirsadeghi, J., & Mirsadeghi (Zolghadr), M. (1998). *Glossary of the art of fiction writing*. Ketab-e Mahnaz.
- Moshtaghmehr, R., & Sadeghi Shahpar, R. (2010). Regional features in fiction writing in Northern Iran. *Gohar-e Gouya: Journal of Persian Language and Literature Research*, 4(4), 29–56.
- Nazari, Z., et al. (2020). Reflection of regional elements in the stories of Ebrahim Younesi. *Journal of Persian Language and Literature, University of Tabriz*, 241, 263–286.
- Noori, A., & Gharekhani, A. (2011). Regional similes in stories from Northern and Southern Iran. *Gohar-e Gouya: Journal of Persian Language and Literature Research*, 5(4), 175–196.
- Anousheh, H. (1997). *Dictionary of mysteries in Farsi*. Organization for Printing and Publishing.
- Sadeghi Shahpar, R. (2010). The first regional novelists in contemporary Iranian fiction. *Ketab-e Mah-e Adabiat va Falsafeh*, 40, 35–39.
- Shafiei Kadkani, M. (1987). *Imagery in Persian poetry*. Negah Publications.
- Sharbatian, Y. (Davoud) (2021). *An introduction to the anthropology of religious beliefs with emphasis on Iranian beliefs*. Avaye Nour.
- Shirdast, A., Pirouz, G., & Sadeghi, F. (2021). A reading of linguistic and regional-cultural features in contemporary poetry of Mazandaran. *Contemporary Persian Literature Quarterly*, 2, 159–192.
- Shiri, G. (2003). An introduction to schools of fiction writing in contemporary Iranian literature. *Journal of the Faculty of Literature and Humanities, University of Tabriz*, 189, 147–190.
- Shiri, G. (2007). *Schools of fiction writing in Iran*. Cheshmeh.